

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 403

Finanse publiczne

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Michał Sosnowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska, Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Magdalena Kot

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania

znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.pracnaukowe.ue.wroc.pl

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska

(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192

e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-535-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

ul. Komandorska 118/120 53-345 Wrocław

tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl

www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	9
Arkadiusz Bernal: Discrimination of domestic supplies relative to imports for the value added tax exemptions	11
Szymon Bryndziak: Family allowance in personal income tax, in the context of tax expenditures.....	21
Andrzej Czyżewski, Anna Matuszczak: KRUS w budżecie rolnym Polski w długim okresie.....	30
Agnieszka Deresz, Marian Podstawka: Mechanizmy przestępstw podatkowych na przykładzie podatku VAT	42
Jarosław Dziuba: Fiskalne skutki kształtowania stawek podatku od nieruchomości przez miasta na prawach powiatu.....	54
Malgorzata M. Hybka: Discretionary tax liability reliefs in Germany and Poland	66
Agata Jakubowska: Zaufanie podstawą współpracy banku i samorządu lokalnego.....	77
Aneta Kargol-Wasiluk, Adam Wyszkowski: Rola rady fiskalnej w utrzymaniu dyscypliny finansów publicznych. Wnioski dla Polski	87
Krystyna Kietlińska: Rola 1% w zasilaniu organizacji pożytku publicznego (OPP)	102
Krzysztof Kil, Mateusz Folwarski: Czynniki wpływające na wynagrodzenia zarządów banków spółdzielczych w województwie małopolskim w okresie pokryzysowym	112
Marta Kluzek: Preferencyjne opodatkowanie dochodów z kapitałów pieniężnych – możliwość czy konieczność?	122
Anna Leszczyłowska: Obciążenia spółek kapitałowych podatkiem dochodowym w koncepcji <i>allowance for corporate equity</i> (ACE).....	132
Robert Lisowski: Stopy zwrotu otwartych funduszy emerytalnych po reformie.....	141
Malgorzata Mazurek-Chwiejczak: Kierunki ewolucji modeli opodatkowania konsumpcji w państwach OECD	153
Ewelina Młodzik: Źródła i rodzaje ryzyka w sektorze finansów publicznych	163
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Zarządzanie sektorem publicznym a preferencje publiczne	172
Błażej Pilarczyk: Podatkowa grupa kapitałowa w sektorze elektroenergetycznym w Polsce	183

Elwira Pindyk: Wpływ planu zagospodarowania na dochody gminy z tytułu podatku od nieruchomości od osób fizycznych	192
Piotr Podsiadło: Zagadnienie pomocy publicznej z perspektywy traktatowej przesłanki jej wpływu na konkurencję i wymianę handlową na rynku wewnętrznym	206
Ireneusz Pszczółka: Wybrane aspekty funkcjonowania państwowych funduszy majątkowych	217
Piotr Ptak: Arithmetic of sovereign debt crisis in Europe and challenges ahead	227
Halina Rechul: Cele i zarządzanie ryzykiem jako elementy kontroli zarządczej w jednostkach sektora finansów publicznych	238
Magdalena Rękas: Wpływ zmian konstrukcji ulgi na dzieci na dochody do dyspozycji rodzin w Polsce	248
Mateusz Rolski: Banki spółdzielcze w Polsce – własność prywatna w służbie społeczności lokalnej czy przedsiębiorstwa nastawione na zysk?.....	265
Jacek Sierak: Selected problems of finances of municipalities in the 25 th year of self-government in Poland.....	275
Karolina Sobczyk, Joanna Woźniak-Holecka, Tomasz Holecki: Organizacja i finansowanie programów z zakresu profilaktyki raka szyjki macicy skierowanych do kobiet w województwie śląskim.....	289
Jerzy Sokolowski: Opodatkowanie osób fizycznych w Polsce podatkiem dochodowym w latach 2009-2013	298
Michał Sosnowski: Redistributive function of fiscal policy and the income inequalities among the society.....	308
Katarzyna Stabryła-Chudzio: Kierunek zmian w płatnościach bezpośrednich dla rolnictwa państw członkowskich Unii Europejskiej.....	321
Edyta Sygut: Wydajność fiskalna a przedmiot i podstawa opodatkowania podatku akcyzowego	331
Tomasz Śmietanka: Finansowo-administracyjne aspekty współpracy JST subregionu radomskiego z samorządem województwa (w opinii wójtów, burmistrzów i starostów)	341
Anna Świrska: Metoda kalkulacji poziomu dochodów własnych gminy na potrzeby wyliczenia kwoty podstawowej subwencji wyrównawczej	354
Zuzanna Urbanowicz: Polityka pieniężna Narodowego Banku Polskiego a decyzje Europejskiego Banku Centralnego	364

Summaries

Arkadiusz Bernal: Dyskryminacja dostaw krajowych w porównaniu z importem w wypadku zwolnień z podatku od wartości dodanej.....	11
Szymon Bryndziak: Ulga prorodzinna w podatku dochodowym od osób fizycznych w kontekście <i>tax expenditures</i>	21
Andrzej Czyżewski, Anna Matuszczak: Farmers' social security fund in Polish agricultural budget in the long term.....	30
Agnieszka Deresz, Marian Podstawka: Mechanisms of tax frauds based on VAT.....	42
Jarosław Dziuba: Fiscal implications of real estate tax rates established by cities with county rights.....	54
Małgorzata M. Hybka: Ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych w Niemczech i w Polsce.....	66
Agata Jakubowska: Trust as a fundament of cooperation between bank and local government.....	77
Aneta Kargol-Wasiluk, Adam Wyszkowski: The role of fiscal council to maintain discipline of public finance. Some implications for Poland.....	87
Krystyna Kietlińska: The role of 1% of PIT and CIT in supporting charity organizations in Poland.....	102
Krzysztof Kil, Mateusz Folwarski: Determinants of remuneration of the cooperative banks' board members in Lesser Poland Voivodeship in the post-crisis period.....	112
Marta Kluzek: Preferential taxation of income from capital gains – possibility or necessity?.....	122
Anna Leszczyłowska: Corporate tax burden in the concept of an allowance for corporate equity (ACE).....	132
Robert Lisowski: Open pension funds' rates of return after the reform.....	141
Małgorzata Mazurek-Chwiejczak: Directions of consumption tax models evolution in OECD member states.....	153
Ewelina Młodzik: Sources and types of risk in the public finance sector.....	163
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Public sector management vs. public preferences.....	172
Błażej Pilarczyk: Tax capital group in the electricity sector in Poland.....	181
Elwira Pindyk: Influence of development plan on the municipality's incomes for property tax from natural persons.....	192
Piotr Podsiadło: A question of state aid from the perspective of the treaty premise of its effect on competition and the trade exchange on the internal market.....	206
Ireneusz Pszczółka: Selected aspects of the operating of sovereign wealth funds.....	217

Piotr Ptak: Arytmetyka kryzysu zadłużenia w Europie a wyzwania na przyszłość	227
Halina Rechul: Objectives and risk management as part of management control in the public finance sector.....	289
Magdalena Rękas: Impact of structural changes in children relief available for income for families in Poland	248
Mateusz Rolski: Co-operative banks in Poland – private property at the service of the local community or an enterprise set to the profit?	265
Jacek Sierak: Wybrane problemy finansów gmin w 25. roku samorządności terytorialnej w Polsce	275
Karolina Sobczyk, Joanna Woźniak-Holecka, Tomasz Holecki: Organisation and financing of the programmes from the scope of cervical cancer prevention targeted at women in the Silesian Voivodeship	289
Jerzy Sokolowski: Taxation of individuals in Poland with income tax in the years 2009-2013.....	298
Michał Sosnowski: Redystrybucyjna funkcja polityki fiskalnej a nierówności dochodów ludności	308
Katarzyna Stabryła-Chudzio: The direction of changes in direct payments for agriculture of the European Union member states.....	321
Edyta Sygut: Fiscal efficiency vs. the tax base of excise tax	331
Tomasz Śmietanka: Financial and administrative considerations of the cooperation of the communes and districts of Radom subregion with the self-government of the voivodeship (according to commune administrators, mayors and district administrators)	341
Anna Świrska: Calculation method for optimizing incomes from the equalized part of the subsidy transferred to municipalities.....	354
Zuzanna Urbanowicz: Monetary policy of the National Central Bank of Poland vs. the decisions of the European Central Bank	364

Krzysztof Kil, Mateusz Folwarski

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

e-mails: krzysztof.kil@uek.krakow.pl; mateusz.folwarski@uek.krakow.pl

**CZYNNIKI WPLYWAJĄCE NA WYNAGRODZENIA
ZARZĄDÓW BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH
W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM
W OKRESIE POKRYZYSOWYM**

**DETERMINANTS OF REMUNERATION
OF THE COOPERATIVE BANKS' BOARD MEMBERS
IN LESSER POLAND VOIVODESHIP
IN THE POST-CRISIS PERIOD**

DOI: 10.15611/pn.2015.403.10

Streszczenie: W artykule dokonano analizy wpływu zmiennych makro- i mikroekonomicznych na kształtowanie wynagrodzeń zarządów banków spółdzielczych z siedzibą w województwie małopolskim w latach 2008-2013. Przeprowadzono analizę literatury przedmiotu w zakresie determinant kształtowania wysokości wynagrodzeń zarządów w podmiotach sektora finansowego i niefinansowego. Na podstawie danych pozyskanych z Krajowego Rejestru Sądowego przeprowadzono badanie panelowe. Wykorzystano model z efektami ustalonymi. Istotny dodatni wpływ na wynagrodzenia zarządu ma wielkość banku, jego kapitalizacja oraz w mniejszym stopniu liczba udziałowców. Brak natomiast podstaw do uznania charakterystyk związanych z wynikami finansowymi oraz czynników makroekonomicznych za ważne zmienne determinujące poziom wynagrodzeń w bankach spółdzielczych województwa małopolskiego w okresie pokryzysowym.

Słowa kluczowe: banki spółdzielcze, wynagrodzenie zarządu, województwo małopolskie.

Summary: The article deals with the analysis of the impact of macro- and microeconomic determinants of remuneration of the members of boards in cooperative banks that were headquartered in Lesser Poland Voivodeship between 2008-2013. The existing literature on factors influencing the level of fees of board members in both financial and non-financial companies was reviewed. Based on data retrieved from National Court Register the panel study was conducted. The fixed effect model was used. A significant positive impact of the size of a bank, bank capitalisation and to a lesser degree the number of cooperative members on the remunerations was identified. On the other hand, the bank's financial results and macroeconomic factors have no impact on board's fees.

Keywords: cooperative banks, executive remuneration, Lesser Poland Voivodeship.

1. Wstęp

Niewłaściwa polityka wynagradzania została zidentyfikowana jako jeden z kluczowych czynników, który doprowadził do kryzysu finansowego [Urbanek 2010, s. 86]. Zmiany struktury wynagrodzeń w kierunku zwiększania udziału komponentów zmiennych opartych na wynikach prowadziły do tworzenia coraz bardziej skomplikowanych, niezrozumiałych, a tym samym bardziej podatnych na manipulacje systemów motywacyjnych. Dotyczy to zwłaszcza wynagrodzeń w instytucjach finansowych. Zasady wynagradzania kadry zarządzającej w tym sektorze skutkowały przyjmowaniem krótkookresowej perspektywy i mogły skłaniać instytucje do angażowania się w bardzo ryzykowną działalność bez względu na wyniki instytucji w długim okresie, co prowadziło do zagrożenia ich stabilności finansowej [Kirkpatrick 2009, s. 13]. Wynagrodzenie najwyższej kadry menedżerskiej zalicza się do najważniejszych mechanizmów nadzoru korporacyjnego. Poprzez określoną wielkość, strukturę i rolę poszczególnych elementów płacy odgrywa istotną funkcję motywacyjną [Aluchna 2014, s. 99]. Głównym zadaniem polityki wynagradzania jest zmotywowanie menedżerów do działań zgodnych z interesem banku i jego właścicieli. Poziom wynagrodzenia powinien być wystarczający, by zainteresować, zatrzymać i zmotywować kadrę zarządzającą, posiadającą odpowiednie kwalifikacje, do efektywnego prowadzenia przedsiębiorstwa. Jednakże spółka powinna unikać wyższego poziomu wynagrodzenia, niż jest to konieczne w danej sytuacji [Calder 2008, s. 86]. Podmioty sektora finansowego charakteryzuje relatywnie wyższy poziom wynagrodzenia menedżerów niż przedsiębiorstwa niefinansowe. W przypadku podmiotów finansowych większa wrażliwość wynagrodzenia na wyniki spółki może prowadzić do większego ryzyka systemowego oraz zjawiska *moral hazard* [Stulz, Fahlenbrach 2010, s. 9]. Wątpliwości dotyczące poziomu wynagrodzeń kadr zarządzających sięgają już czasów Platona, który twierdził, że osoba zarządzająca organizacją powinna otrzymywać maksymalnie pięć razy więcej, aniżeli najniżej wynagradzani pracownicy w tej organizacji. Peter Drucker znacznie później twierdził z kolei, że bardziej odpowiedni byłby współczynnik 20:1. W USA w 2006 roku dyrektorzy wykonawczy otrzymywali 271 średnich pensji pracowników [CIMA 2010, s. 2]. Krytykę wysokiego wynagrodzenia kadry kierowniczej przedstawili w swojej pracy G. Clementi i F. Cooley [2010]. W badaniach empirycznych zauważyli, że kadra zarządzająca przyzwyczaiła się do wysokich bonusów, które są wypłacane jako element stałego wynagrodzenia.

Większość prowadzonych do tej pory badań w zakresie wynagradzania zarządów banków (prowadzonych głównie w świetle założeń teorii agencji) koncentrowała się na spółkach publicznych notowanych na giełdach papierów wartościowych (wybrane badania przedstawiono w punkcie 2), pomijając analizy dotyczące sektora spółdzielczego. Banki spółdzielcze w Polsce odczuły kryzys finansowy zdecydowanie łagodniej niż sektor komercyjny, m.in. dlatego że opierają się one na zasadzie solidarności, samopomocy, współpracy społeczności lokalnych i w ocenie E. Ziół-

kowskiej [2013] lepiej realizują stosowanie koncepcji CSR niż banki komercyjne. Banki spółdzielcze działające w Polsce nie zostały ponadto objęte regulacjami dotyczącymi wynagrodzeń¹, wdrożonymi w okresie pokryzysowym, co pozwala nadal na większą swobodę w kształtowaniu wynagrodzeń kadr zarządzających w tej grupie podmiotów.

Celem niniejszego artykułu jest ocena wpływu czynników mikro- i makroekonomicznych na kształtowanie się wynagrodzeń zarządów banków spółdzielczych z siedzibą w województwie małopolskim w latach 2008-2013 na tle dotychczasowych badań bankowości komercyjnej.

2. Wybrane badania z zakresu determinant poziomu wynagrodzeń kadry zarządzającej

Francuscy ekonomiści, A. Alcouffe i C. Alcouffe [2000, s. 527-543], już w 2000 roku zauważyli brak przejrzystości publikacji wynagrodzeń kadry zarządzającej. Zwrócili uwagę na odmienność francuskiego modelu korporacyjnego od modelu korporacyjnego stosowanego w krajach anglosaskich oraz kontynentalnych. W badaniach empirycznych udowodnili istotny wzrost programów opcyjnych w wynagrodzeniu całkowitym kadry kierowniczej. Konieczność publikacji danych o wynagrodzeniach kadry zarządzającej potwierdzają badania J. Craighead, M. Magnana, L. Thorne [2004, s. 369-389]. Autorzy, badając kanadyjskie spółki giełdowe, udowodnili, że brak publikacji informacji o wynagrodzeniach jest determinantą wyższego poziomu wynagrodzeń w odniesieniu do spółek, które publikują dane o wynagrodzeniach. Badania empiryczne obejmują różne uwarunkowania, które mogą mieć wpływ na wysokość wynagrodzenia zarządu.

Determinanty wynagrodzeń kadr zarządzających w przedsiębiorstwach na ogół dzieli się na trzy grupy: czynniki związane z przedsiębiorstwem, charakterystyki związane z wynikami oraz cechy związane z ładem korporacyjnym [Ertugrul, Hegde 2008 s. 512-531; Eulerich, Velte 2014, s. 96-113]. W literaturze przedmiotu wiele uwagi poświęca się przede wszystkim zależności pomiędzy zmiennymi związanymi z wynikiem finansowym a poziomem wynagrodzeń menedżerów, przy czym brakuje jednoznacznego rozstrzygnięcia co do kierunku zależności. Dodatnia korelacja związana z wpływem zysku na wynagrodzenia została udowodniona m.in. w pra-

¹ Regulacje wynagrodzeń były wprowadzane na poziomie unijnym za pomocą dyrektywy 2010/76/WE, zostały one implementowane do polskiego porządku prawnego uchwałą KNF 258/2011. W dyrektywie zaznaczono, że nowe przepisy dotyczą znaczących i ważnych instytucji. KNF za ważną i znaczącą instytucję, która ma obowiązek stosować przepisy tej uchwały, uznał każdy bank istotny pod względem wielkości, organizacji wewnętrznej oraz rodzaju, zakresu i złożoności prowadzonej działalności, który spełnia co najmniej jeden z następujących warunków: akcje tego banku zostały dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym; udział tego banku w aktywach sektora bankowego jest nie mniejszy niż 1%; udział tego banku w depozytach sektora bankowego jest nie mniejszy niż 1% [Uchwała KNF 2011].

cach M. Jensena i K. Murphy'ego [1990, s. 225-264] oraz G. Gayle'a i R. Millera [2014]. Ujemna korelacja wyniku finansowego i wynagrodzeń w brytyjskich spółkach została przedstawiona w pracach S. Balachandrana i F. Ferriego [2007, s. 527-543]. Z kolei Wallsten [2000] sugeruje istnienie statystycznej zależności wynagrodzeń od wyniku finansowego tylko w przypadku wzrostu wyniku (w sytuacji spadku wyniku finansowego wykazuje brak istotnej statystycznie zależności). Istotny brak powiązania wynagrodzeń z wynikami przedsiębiorstwa zauważył natomiast T. Alshimmiri [2004, s. 104-118]. W swoich pracach potwierdził brak zależności między wynagrodzeniami a wskaźnikami ROE oraz ROA. Ponadto H. Doucouliagos, H. Janto, S. Askary [2004, s. 1363-1383] wskazują w publikacjach na brak powiązania wynagrodzenia kadry zarządzającej z wynikami w australijskich bankach w okresie przedkryzysowym.

Liczne badania empiryczne w okresie przedkryzysowym wykazały, że ryzyko banku jest ważnym wyznacznikiem kształtowania wynagrodzeń kadr zarządzających. Wraz ze wzrostem ekspozycji na ryzyko menedżerowie oczekują wzrostu wynagrodzeń [Evans, Noe, Thorton 1997; s. 825-848; Knopf, Teall 1996, s. 1329-1350]. Brak wpływu przejęć i fuzji oraz spadku ceny akcji na wynagrodzenie kadry zarządzającej przedstawiono w pracy J. Harforda i K. Li [2007, s. 917-949]. Również brak pozytywnego związku między wynagrodzeniami prezesów w danym roku a wynagrodzeniem otrzymywanym w poprzednich latach wykazali w badaniach na próbie 1100 australijskich spółek R. Heaney, V. Tawani, J. Goodwin [2010, s. 109-127]. W pracy R. Aggarwala i A. Samwicka [1998, s. 1999-2043] przedstawiono natomiast zależność między wynagrodzeniem zmiennym a konkurencją w sektorze. Autorzy udowodnili, że stosowanie wysokiego wynagrodzenia zmiennego w sektorze, w którym działa bardzo dużo przedsiębiorstw, nie jest efektywne. Ponadto należy pamiętać, że poziom, strukturę i moment wypłaty wynagrodzenia może także kształtować system podatkowy. Przykładem możliwości korzystania na zmianach w podatkach była sytuacja w banku Goldman Sachs².

Również w Polsce prowadzono badania nad determinantami poziomu wynagrodzeń zarządów. W badaniach K. Campbella, J. Jeżaka i L. Bohdanowicza [2006], dotyczących czynników wpływających na całkowite wynagrodzenie zarządów polskich spółek notowanych na rynku podstawowym Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, stwierdzono silną pozytywną zależność pomiędzy wynagrodzeniem a wielkością spółek i strukturami organów naczelnego kierownictwa oraz słabą pozytywną zależność pomiędzy wynagrodzeniem a własnością zagranicznych inwestorów. Ponadto zaobserwowano, że koncentracja struktur własnościowych słabo, negatywnie wpływa na wysokość wynagrodzeń. Nie stwierdzono wpływu wyników finansowych spółek na wynagrodzenia zarządów. Badania przeprowadzone wśród polskich banków giełdowych przez M. Marcinkowską [2013, s. 95] sugerują, że

² W styczniu 2013 roku bank poinformował, że rozważy opóźnienie wypłaty gotówkowej premii do kwietnia. Spowodowane było to zmianą górnej stawki podatku z 50% do 45% w Wielkiej Brytanii od dnia 6 kwietnia. W Wielkiej Brytanii wywołało to oburzenie, a prezes Banku Anglii interweniował u władz Goldman Sachsa, który ostatecznie ustąpił.

istnieje statystycznie istotna zależność między poziomem wynagrodzeń kierownictwa a wielkością banku i krótkoterminowymi wynikami finansowymi (mierzonymi wskaźnikami EPS) i ujemna statystycznie istotna zależność związana z liczbą akcjonariuszy. Z kolei P. Urbanek [2005] podkreśla trudności w jednoznacznej ocenie determinant kształtujących poziom wynagrodzeń. Niemniej jednak w swojej pracy zauważył, że włączenie zmiennych części wynagrodzenia do wynagrodzenia całkowitego znacznie poprawia siłę związku między wynagrodzeniem kierownictwa a efektywnością przedsiębiorstwa.

3. Metodologia badań

W badaniach przeprowadzono analizę czynników mających wpływ na wynagrodzenia zarządów banków spółdzielczych działających w województwie małopolskim w latach 2008-2013, tj. od momentu wystąpienia światowego kryzysu finansowego. Dane do badań pozyskano ze sprawozdań finansowych banków oraz sprawozdań zarządów z działalności banków dostępnych w aktach Krajowego Rejestru Sądowego. Z analiz wyłączone Bank Spółdzielczy w Nawojowej, ponieważ w styczniu 2014 roku nastąpiło jego połączenie z Bankiem Spółdzielczy w Nowym Sączu i w ostatnich kilkudziesięciu tygodniach nie było możliwości wglądu do dokumentacji ze względu na prowadzone prace sądowe. Ponadto z powodu brak publikacji danych dotyczących wynagrodzeń zarządu w analizowanym okresie konieczne stało się ograniczenie próby o kolejnych 7 podmiotów. Ostatecznie włączono 33 jednostki w sześcioletnich szeregach czasowych. Badanie przeprowadzono z wykorzystaniem programu GRETL. Wykorzystano regresję panelową, stosując model jednokierunkowy w postaci:

$$y_{it} = \alpha + \beta \times x_{it} + \varepsilon_{it},$$

gdzie: y_{it} – zmienna objaśniana; α – efekty ustalone; x_{it} – wektor zmiennych objaśniających; β – wektor parametrów modelu; ε_{it} – składnik losowy.

Zastosowano model z efektami ustalonymi (*fixed effect model*) na podstawie przeprowadzonych testów Hausmana oraz Breuscha-Pagana. Weryfikacja modelu wymagała sprawdzenia założeń o braku współliniowości zmiennych niezależnych, niewstępowaniu obserwacji odstających (analiza wykresów reszt), o homoskedastyczności składnika losowego, o poprawności specyfikacji modelu, o normalności rozkładu reszt, o łącznej istotności zmiennych niezależnych (test F) oraz o statystycznej istotności poszczególnych zmiennych niezależnych (test *t*-Studenta).

Zmienną objaśnianą był:

- L_wynZ – logarytm naturalny z wartości wynagrodzenia łącznego wszystkich członków zarządu banku spółdzielczego.

W ramach regresorów wyodrębniono trzy grupy zmiennych opisujących czynniki:

- a) makroekonomiczne (dla regionu):
- tempo wzrostu gospodarczego mierzone zmianą PKB *per capita* w cenach stałych dla województwa małopolskiego, w którym bank prowadzi dominującą lub wyłączną działalność – Δ PKB;
 - sytuacja na rynku pracy w województwie małopolskim mierzona stopą bezrobocia Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – BAEL;
- b) mikroekonomiczne – charakterystyki banku:
- wielkość banku mierzona przez logarytm wartości aktywów – L_Akt oraz zatrudnienie wyrażone jako średnia liczba etatów w ciągu roku – $Liczba_etatów$;
 - efektywność działania mierzona rentownością aktywów – ROA;
 - kapitalizacja banku mierzona wskaźnikiem kapitały własne/suma aktywów – CAR;
 - bezpieczeństwo działania banku mierzone indeksem Z-score, zdefiniowanym jako iloraz sumy CAR i ROA w danym roku oraz odchylenia standardowego ROA dla lat 2008-2013 – Z-score;
- c) związane z ładem korporacyjnym:
- liczebność zarządu – $Liczba_Z$;
 - płeć prezesa zarządu – zmienna pozorna: 0 – mężczyzna; 1 – kobieta.

Wartości PKB oraz stopę bezrobocia BAEL dla województwa małopolskiego pozyskano z Banku Danych Lokalnych GUS, przy czym dane dotyczące PKB za rok 2013 mają charakter szacunkowy.

4. Wyniki badań

W latach 2008-2013 województwo małopolskie charakteryzowało się zróżnicowanym tempem wzrostu gospodarczego oraz wzrastającą w całym okresie stopą bezrobocia (tabela 1). Jednocześnie przeciętna wartość aktywów banku spółdzielczego w tym czasie wyniosła ponad 154 miliony złotych, przy czym według stanu na koniec 2013 roku badana grupa składała się z 10 banków małych (suma aktywów do 100 mln zł), 14 banków średnich (wartość aktywów z przedziału 100-200 mln zł) oraz 9 banków dużych o wartości powyżej 200 mln zł. W badanej próbie w latach 2008-2013 zaobserwowano trwale trendy w zakresie nieznacznego wzrostu zatrudnienia, poziomu CAR oraz liczby członków zarządu. Nastąpiło natomiast także dość znaczne ograniczenie średniej liczby udziałowców badanej grupy banków spółdzielczych (tabela 1). Najczęściej pojawiającym się wyjaśnieniem takiej sytuacji była śmierć udziałowców i brak przyjęć nowych właścicieli. Ciekawym zjawiskiem, diametralnie różnym od sytuacji sektora banków komercyjnych, jest wysoki, 50% udział kobiet pełniących funkcję prezesa zarządu w badanych bankach (tabela 1).

W analizowanej grupie banków spółdzielczych województwa małopolskiego obserwowane jest bardzo wyraźne zróżnicowanie wynagrodzeń zarządów. W latach 2008-2013 wyniosło ono średnio 498,75 tys. zł, przy czym najniższa wartość w tym okresie to zaledwie 30 tys. zł, a najwyższa blisko 1465,9 tys. zł (tabela 2).

Tabela 1. Wartości średnie zmiennych objaśniających wykorzystanych w modelu w latach 2008-2013

Zmienna	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Średnio 2008-2013
zm_PKB (%)	6,6	1,9	2,3	5,3	1,3	2,4	3,3
BAEL (%)	6,2	8,0	9,1	9,4	10,4	10,8	9,0
Aktywa (mln zł)	120,75	131,72	150,10	162,97	172,58	188,21	154,39
ROA (%)	1,76	1,30	1,09	1,16	1,08	0,84	1,20
Liczba_etatów (szt.)	60,83	62,53	64,10	65,24	66,56	66,94	64,34
CAR (%)	9,67	9,75	10,07	10,24	10,52	10,62	10,15
Z_score (jedn.)	33,62	33,18	34,00	34,77	35,92	36,12	34,60
Udziałowcy (szt.)	3 222,34	3 102,43	3 138,07	3 073,92	2 898,14	2 917,19	3 060,73
Liczba_Z (szt.)	3,45	3,45	3,52	3,48	3,55	3,55	3,50
Kobieta_prezes*	17,00	17,00	17,00	16,00	16,00	16,00	16,50

* Podano łączną liczbę banków, w których stanowisko prezesa zarządu sprawowała kobieta.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Wybrane charakterystyki wynagrodzenia łącznego zarządu banków spółdzielczych z siedzibą w województwie małopolskim w latach 2008-2013 (w tys. zł)

Zmienna	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008-2013
Średnia	443,10	460,75	482,00	521,83	548,34	537,54	498,75
Minimum	34,40	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00
Maksimum	1072,80	1465,89	1073,48	1230,67	1133,93	1153,38	1465,89
Odchylenie st.	216,88	259,63	211,58	247,53	230,39	234,47	234,13

Źródło: opracowanie własne.

Na kształtowanie wynagrodzeń zarządów banków spółdzielczych z siedzibą w województwie małopolskim w latach 2008-2013 miała wpływ przede wszystkim wielkość banku. Wraz ze wzrostem sumy aktywów o 1% łączne wynagrodzenie zarządu zwiększało się przeciętnie o 0,85%. Prawidłowość ta została potwierdzona przy wysokim poziomie ufności (99,99%). Odnotowano także znaczący, choć mniej istotny, wpływ kapitalizacji banku na poziom wynagrodzeń zarządu. W przeciwieństwie do większości przedkryzysowych analiz w okresie po 2008 roku, także w bankach spółdzielczych województwa małopolskiego, lepiej wynagradzani byli zarządcy bankami bezpiecznymi, co wiąże się niewątpliwie z charakterem służebnym banków spółdzielczych wobec społeczności lokalnej. Ponadto odnotowano w badanej grupie istotny na poziomie 10% dodatni wpływ liczby udziałowców banku na wynagrodzenie jego zarządu (tabela 3). W bankach z bardziej rozproszoną strukturą właścicielską (większa liczba udziałowców), łatwiej jest podejmować decyzje o wzroście wynagrodzenia bez sprzeciwu interesariuszy. Stąd prawdopodobnie wynika zaobserwowana zależność. Nie potwierdzono natomiast w przeprowadzonym badaniu wpływu zmiennych charakteryzujących rentowność banku na wynagrodze-

nia zarządów banków spółdzielczych województwa małopolskiego. Brak jest także potwierdzenia wpływu zmiennych makroekonomicznych (PKB, stopa bezrobocia) oraz elementów ładu korporacyjnego na zmienną endogeniczną w modelu.

Tabela 3. Wyniki estymacji modelu wynagrodzeń zarządu banków spółdzielczych województwa małopolskiego

Zmienna	Współczynnik	Błąd stand.	p	Istotność
const	-3,43862	3,76359	0,3627	
zm_PKB	-0,00338	0,008508	0,6917	
BAEL	-0,02312	0,027912	0,4091	
L_Akt	0,847744	0,210967	0,0001	***
ROA	0,054014	0,036611	0,1427	
Liczba_etatów	-0,00403	0,00315	0,2036	
CAR	0,071639	0,031501	0,0247	**
Z_score	-0,00269	0,007507	0,7209	
Udziałowcy	8,67E-05	5,02E-05	0,0869	*
Liczba_Z	0,076556	0,047603	0,1104	
Kobieta_prezes	0,122957	0,122494	0,3175	
Wsp. determ. <i>R</i> -kwadrat 0,962871 Skorygowany <i>R</i> -kwadrat 0,950697				

*** – istotność na poziomie 1%, ** – istotność na poziomie 5%, * – istotność na poziomie 10%.

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto nie było możliwe potwierdzenie wpływu struktury rady nadzorczej na wynagrodzenia zarządów banków z uwagi na bardzo nikle informacje w raportach banków na ten temat (jedynie 11 z 40 banków przedstawiło dane na ten temat w notach wyjaśniających do sprawozdań finansowych).

5. Zakończenie

Wynagrodzenia zarządów w bankach spółdzielczych województwa małopolskiego są w ujęciu bezwzględnym zdecydowanie niższe niż w bankach komercyjnych. Jednocześnie widać wyraźnie znaczącą uznaniowość w ich kształtowaniu z pominięciem czynników koniunkturalnych i efektywnościowych banku. Pozytywnie należy ocenić zależność wynagrodzeń od wielkości banków i ich kapitalizacji.

W większości analizowanych banków – tam, gdzie dane miały charakter pełny – nie występowały elementy wynagrodzenia zmiennego, co w perspektywie misyjnej roli banku spółdzielczego może być oceniane pozytywnie, natomiast w perspektywie dbałości o konkurencyjność banku stanowi zjawisko niepokojące. Cechą charakterystyczną dla bankowości spółdzielczej województwa małopolskiego jest też znaczna stabilność składu i struktury organów nadzorczych (większość zmian wynika z przejścia na emeryturę członków), a także częste sprawowanie funkcji prezesa

przez kobietę. Lokalny charakter banków i proporcjonalny do obowiązków sposób wynagradzania zarządu pozwala uznać za słuszne wyłączenie tej grupy banków spod regulacji dyrektywy w zakresie wynagrodzeń.

Literatura

- Aggarwal R., Samwick A., 1998, *Executive compensation, relative performance evaluation, and strategic competition: theory and evidence*, Journal Finance, no. 54.
- Alcouffe A., Alcouffe C., 2000, *Executive compensation – setting practices in France*, Long Range Planning, no. 33(4).
- Alshimmiri T., 2004, *Board composition, executive remuneration and corporate performance: the case of REITs*, Corporate Ownership and Control, no. 2.
- Aluchna M., 2014, *Executive compensation and ethics. Perspective of the financial crisis*, Problemy Zarządzania, nr 46.
- Angbazo L., Narayanan R., 1997, *Top management compensation and the structure of the board of directors in commercial banks*, European Finance Review, 1(2), s. 239-259.
- Ayadi N., Oujelbène Y., 2012, *Compensation of the CEO, board of directors and bank risk taking*, Journal of Advances Research in Management, vol. 3, no. 1, s. 4-16.
- Balachandran S., Ferri F., 2007, *Solving the executive compensation problem through shareholder votes? Evidence from the U.K.*, Review of Finance, no. 178.
- Calder A., 2008, *Corporate Governance. A Practical Guide to the Legal Frameworks and International Codes of Practice*, Kogan Page, London.
- Campbell K., Jeżak J., Bohdanowicz L., 2006, *Czynniki wpływające na wysokość wynagrodzeń zarządów polskich spółek giełdowych w świetle założeń teorii agencji: raport z badań*, Organizacja i Kierowanie, nr 4.
- CIMA, 2010, *Executive remuneration schemes and their alignment with business sustainability*, http://www.cimaglobal.com/Documents/Thought_leadership_docs/CIMA%20Executive%20remuneration%20schemes%20sustainability.pdf (20.04.2015).
- Clementi G., Cooley F., 2010, *Executive compensation: facts*, FEEM Working Paper no. 89.
- Craighead J., Magnan M., Thorne L., 2004, *The impact of mandated disclosure on performance-based CEO compensation*, Contemporary Accounting Research, no. 21(2).
- Doucouliafos H., Janto H., Askary S., 2004, *Director's remuneration and performance in Australian banking*, Corporate Governance: An International Review, vol. 15.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/76/WE z dnia 24 listopada 2010 r., w sprawie zmiany dyrektyw 2006/48/WE oraz 2006/49/WE w zakresie wymogów kapitałowych dotyczących portfela handlowego i resekurytyzacji oraz przeglądu nadzorczej polityki wynagrodzeń
- Ertugrul M., Hegde S.P., 2008, *Board compensation practices and agency cost of debt*, Journal of Corporate Finance, vol. 14.
- Eulerich M. Velte P., 2014, *Determinants of executive board remuneration. New insights from Germany*, Corporate Ownership & Control, no. 11.
- Evans J., Noe T.H., Thornton J.H. Jr., 1997, *Regulatory distortion of management compensation: The case of golden parachutes for bank managers*, Journal of Banking and Finance, no. 21.
- Gayle G., Miller R., 2014, *Identifying and testing generalized, moral hazard models of managerial compensation*, niepublikowany, <http://www.restud.com/wp-content/uploads/2015/01/MS13645manuscript.pdf> (20.04.2015).
- Harford J., Li K., 2007, *Decoupling CEO wealth and firm performance: The case of acquiring CEOs*, Journal of Finance, no. 62.

- Heaney R., Tawani V., Goodwin J., 2010, *Australian CEO remuneration*, Economic Papers, no. 29.
- Jensen M., Murphy K., 1990, *Performance pay and top-management incentives*, Journal of Political Economy, no. 98(2).
- Joyce W.B., 2001, *Return and reward. Bank performance and CEO compensation*, American Business Review, vol. 19, no. 2, s. 93-114.
- Kirkpatrick G., 2009, *The corporate governance lessons from the financial crisis*, Financial Market Trends, vol. 1.
- Knopf J.D., Teall J.L., 1996, *Risk-taking behaviour in the U.S. thrift industry: Ownership structure and regulation changes*, Journal of Banking and Finance, no. 20.
- Marcinkowska M., 2013, *Kapitał relacyjny banku*, t. 1, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Słomka-Gołębiowska A., 2013, *Uniform regulation of executive pay at banks: Will it make a difference? The case study of Poland*, International Journal of Disclosure and Governance, vol.10, no. 2.
- Słomka-Gołębiowska A., Urbanek P., *Polityka wynagradzania menedżerów w sektorze bankowym w Polsce po kryzysie finansowym – ewolucja czy rewolucja?*, IX Kongres Ekonomistów Polskich, <http://www.pte.pl/kongres/referaty/Slomka%20Urbanek> (2.05.2015).
- Stulz R., Fahlenbrach R., 2010, *Bank CEO incentives and the credit crisis*, The Governance and Regulation of Financial Institutions: Lessons from the Crisis, vol. 8, Summer.
- Uchwała KNF 258/2011 z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku.
- Urbanek P., 2005, *Nadzór korporacyjny, a wynagrodzenia menedżerów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Urbanek P., 2010, *Kryzys finansowy a polityka wynagradzania menedżerów*, [w:] P. Urbanek (red.), *Nadzór korporacyjny w warunkach kryzysu gospodarczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Wallsten J.S., 2000, *Executive compensation and firm performance: Big carrot, small stick*, Stanford Institute for Economic Policy Research Discussion Paper, no. 17.
- Ziółkowska E., 2013, *Idea Corporate Social Responsibility jako przykład społecznych aspektów funkcjonowania sektora bankowego przez pryzmat odpowiedzialności banków za kryzys subprime*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów, nr 127, s. 127-148.